

DOMAČE NALOGE PRI POUKU GEOGRAFIJE – UČNI IZZIVI ALI LE OBVEZNOSTI ?

Karmen Kolnik

Dr., prof. geografije, red. prof
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: karmen.kolnik@um.si

Tanja Dobnik

Mag., profesorica geografije in pedagogike
Veliki Vrh 48
3327 Šmartno ob Paki
e-mail: tanja.dobnik@gmail.com

UDK: 37.091.322

COBISS: 1.01

Izvleček

Domače naloge pri pouku geografije - učni izzivi ali le obveznosti ?

V prispevku so predstavljena nekatera teoretična izhodišča, ki opredeljujejo domače naloge kot pomemben del učnega procesa. Učenci z njimi dopolnjujejo pridobljeno znanje in razvijajo sposobnosti pri predmetu, predvsem pa se usposabljaajo za samostojno učenje in prepoznavanje osebne odgovornosti zanj. S študijem primera predstavljamo raziskavo o pogostosti, namembnosti in vsebini domačih nalog pri pouku geografije ter motiviranosti učencev in učiteljev zanje na osnovni šoli Petrovče. Rezultati kažejo, da se učenci in učitelji na teoretični ravni sicer zavedajo pozitivnega vpliva domačih nalog na učenčevo učenje in razvijanje samostojnosti. Kljub temu učenci nalog ne opravljajo redno, učitelji dajejo premalo raznolike in diferencirano osmišljene domače naloge.

Ključne besede

domača naloga, osnovna šola, geografija, učenec, učitelj

Abstract

Geography homeworks - didactic challenges or just learning obligations?

In the article there are some theoretical starting points presented as homework being an important part of educational process. Pupils throw homework complement the gained knowledge and are developing abilities at courses, above all they are training their independent learning and recognising personal responsibilities for it. With the case study of the Primary school Petrovče we are introducing the research on frequency, intended use and content of homework at the class of geography and the motivation of pupils and teachers for them. Results are indicating, that pupils, and teachers are on theoretical level otherwise aware of the positive influence of homework on pupils learning and development of independence. Nevertheless pupils are not regularly doing their homework and teachers are giving too little diverse and differential thought-out homework.

Keywords

Homework, primary school, geography, student, teacher

1. Uvod

Že iz izbora termina za učno delo izven rednega pouka lahko razberemo raznolikost pogledov na to, kaj vse naj le-to obsega in čemu je namenjeno. Poleg termina domače naloge se v strokovni literaturi uporabljajo še drugi izrazi, npr. domače delo, domača vaja in domače učenje (Poljak 1974, Brinovec 2004, Čagran 2007, Vahčič Mlakar 2007, Šček Prebil 2010). Ker se termin domača naloga pojavlja najpogosteje, smo se omejili nanj in z njim zajemamo vse oblike in namene učnega dela učencev izven pouka npr. domače učenje, vaje, ipd.

Opredelitev namena domačih nalog se v zadnjih štiridesetih letih v slovenskem šolskem prostoru ni bistveno spremenila. Poljak (1974, 230) jih že pred štiridesetimi leti definira kot »aktivnost učencev, ki izhaja iz vsakdanjih obveznosti do dela v šoli, pomaga pa izpolnjevati učne naloge in se izvaja mimo šolskega dela«. Opredeleževala sta se tudi dva namena domačih nalog, tako izobraževalni kot vzgojni: »Vzgojni cilji domačih nalog so, ko učenci razvijajo različne osebnostne lastnosti, kot so vztrajnost, urejenost, natančnost, razvijanje občutka odgovornosti do dela. Poleg tega utrjujejo, razširjajo in poglobljajo znanja ter razvijajo različne sposobnosti, kar prištevamo pod izobraževalne cilje domačih nalog« (Novak 1979, 61).

Novejše opredelitve pomena in namena domačega dela se že širijo tudi na področje prenosa znanj in veščin: »Domače naloge so nadgradnja učnih ur, s katerimi učenec znanje utrdi. Učencu krepijo delovne navade in ga povezujejo z družino in okolico. Domače naloge so uspešen del izobraževalnega procesa, ki se nikoli ne konča v šoli, ampak poteka povsod in nenehno. Tudi in predvsem doma.« (Vahčič Mlakar 2007, 55).

Izhajajoč iz didaktičnih načel, ki naj usmerjajo načrtovanje domačih nalog, velja zlasti izpostaviti:

- Načelo znanstvenosti, ki opredeljuje, da mora celoten izobraževalni proces (torej tudi domače naloge) biti znanstveno nesporen in veljaven. Znanstvenost se kaže v ciljih, vsebinah, oblikovanju in izvajanju procesa. Pri tem velja poudariti tudi vidik celostnosti vzgojno – izobraževalnega dela, kjer se učenje ne začne in ne konča v šoli, ampak je sestavni del našega življenja. Zatorej naj bi domače naloge pomagale pri povezovanju med teoretičnim in praktičnim (izkustvenim) učenjem ter povezoval tako formalno kot neformalno znanje.
- Načelo pestrosti/raznolikosti vzgojno-izobraževalnega dela. Osrednji namen je, da so domače naloge raznolike in aktualne. Raznolikost se naj izraža tako v vsebini, namenu, obliki, tehniki, času izvajanja in drugih kriterijih. Naloge naj bodo blizu učenčevim življenjskim izkušnjam in interesom.
- Načelo diferenciacije in individualizacije vzgojno izobraževalnega dela. Domače naloge naj bodo diferencirane tako, da jih bodo sposobni reševati vsi učenci. Različno individualno prilagojene naj bodo v obsegu, po težavnosti, po postopku dela, spoznavnih stilih učencev, oblikah izvajanja itd., upošteva naj se tudi učenčev interes.
- Načelo racionalizacije in ekonomičnosti. Pri načrtovanju domačih nalog je potrebno tudi razmisliti o optimalni rabi časa, učil in učnih pripomočkov, učnih metod in oblik dela v povezavi s psihofizičnimi zmožnostmi učencev in učiteljev.

Razlikujemo različne vrste domačih nalog. La Conte jih deli v tri skupine (1981):

- Vaja: reševanje vaj je najbolj poznana vrsta domačih nalog. Namen takšne naloge je dajanje možnosti učencem, da utrdijo nova znanja in spretnosti. Pri

geografiji je takšen primer naloge takrat, kadar mora učenec v šoli pridobljeno znanje ponoviti doma.

- Priprava: namen je, da se učenci pripravijo in informirajo za naslednjo učno uro oz. prihajajoče šolsko delo, npr. da si preberejo novo poglavje v učbeniku in odgovorijo na vprašanja ali brskajo po različnih virih informacij, opravijo morda samostojna opazovanja doma, na poti v šolo. Najpomembneje pri takšni vrsti naloge je, da damo učencem primerna navodila, v katerih moramo učencem razložiti namen domače naloge. Pri nalogah je potrebno upoštevati njihovo zahtevnost in obseg. Pri učencih spodbujamo iniciativnost, kreativnost, domišljijo, uporabo različnih sredstev informiranja, ipd.

- Razširitev: od učenca zahteva nadgradnjo že usvojenega znanja. Pri takšni vrsti nalog se spodbuja posameznikove interese in sposobnosti. Običajno so tovrstne domače naloge časovno daljše, njihov namen je spodbujanje avtentičnih načinov učenja. Naloga je po navadi zgrajena okoli določenega problema, ki ga učenec poskuša rešiti. Naloge so navadno individualne, razen če učenci sodelujejo v skupinah, kjer ima vsak svojo zadolžitev.

Vrste domačih nalog lahko opredeljujemo tudi glede na različne kriterije: tehniko izvedbe (pisne, ustne, praktične); obliko izvedbe (individualne, parne, skupinske, kolektivne); nujnost izvršitve (obvezne, prostovoljne); učenčevo možnost izbire (predpisane - učitelj določi vsebino in način reševanja, nepredpisane - vsebino in način reševanja izbere učenec sam); čas izvrševanja domače naloge (kratkoročne – učenec nalogo opravi do naslednje ure, dolgoročne – učenec ima več časa za izvedbo); upoštevanje učenčeve individualnosti (nediferencirane, kvantitativno diferencirane – po obsegu in količini, kvalitativno diferencirane – po težavnostni stopnji, metodično diferencirane – po postopku dela, interesno diferencirane – po upoštevanju učenčevega interesa); cilje domače naloge (naloge vaje in utrjevanja, poglobljanja in razširjanja znanja, sistematizacije znanja, uporabe znanja v danih primerih – učitelj določi primere, v katerih učenec uporabi novo znanje, uporabe znanja v iskanih primerih – učenec sam poišče primere, v katerih uporablja novo znanje, priprava na obdelavo nove snovi (Brinovec 2004, Čagran 2007; Šček Prebil 2010)).

Opisane opredelitve domačih nalog so bile teoretično izhodišče za opredelitev raziskave o pomenu domačih nalog pri pouku geografije.

2. Raziskava pomen domačih nalog pri pouku geografije na primeru Osnovne šole Petrovče.

V slovenskem učnem načrtu za geografijo v osnovnih šolah (ZRSŠ 2008) domače delo učencev ni neposredno navedeno v didaktičnih priporočilih za izvedbo pouka, kot tudi ne v zapisu učnih ciljev. Učiteljevi strokovni avtonomiji je torej prepuščeno, da z vidika namena in ciljev pouka geografije učno delo organizira tako, da bodo le-ti ob zaključku izobraževanja učencev doseženi.

Na primeru izbrane osnovne šole smo želeli ugotoviti, kakšen je odnos učencev in njihovih staršev ter učiteljev geografije do domačih nalog na predmetni stopnji. Celotna raziskava izvedena na osnovni šoli Petrovče v letu 2013 je zajela dve področji: analizo opravljenih domačih nalog, ki so jih učenci v dveh oddelkih osmih razredov imeli v aprilu in maju 2013 pri pouku geografije (pogostost, opis in namen domačih nalog, učne metode in učna gradiva, uporabljena pri domačih nalogah) ter mnenjsko raziskavo učencev, učiteljev in staršev o domačih nalogah pri pouku

geografije ter mnenje učencev, staršev in učiteljev geografije o domačih nalogah pri pouku geografije.

V prispevku se osredotočamo na prvi del raziskave, ki je vezan na analizo domačih nalog, ki so jih učenci v dveh oddelkih osmih razredov imeli v aprilu in maju 2013 pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče.

2.1. Metodologija in struktura raziskave

Raziskava temelji na deskriptivni in kavzalno – neeksperimentalni metodi empiričnega pedagoškega raziskovanja. Raziskovalne hipoteze so bile implicitno izražene v obliki raziskovalnih vprašanj, za vsak posamezni del raziskave je bil izdelan seznam raziskovalnih spremenljivk in izdelan preizkus odvisnih zvez med spremenljivkami po raziskovalnih vprašanjih. Kot raziskovalni pripomoček je bil oblikovan anketni list za učence in učiteljico geografije v obliki vprašanj in preglednice, v katero so sodelujoči zapisovali vrsto in namen domačih nalog, njihovo pogostost, uporabo učnih metod ter učnih gradiv za preteklo obdobje dveh mesecev (april in maj 2013).

Anketni listi za učence in učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče je vključeval naslednja vprašanja: Kako pogosto učenci dobijo domačo nalogo pri pouku geografije? Kakšna je domača naloga, ki jo dobijo učenci pri pouku geografije? Katera učna gradiva učenci uporabljajo pri reševanju domačih nalog pri pouku geografije? Kakšne so učne metode, ki jih uporablja učitelj pri domačih nalogah pri pouku geografije? Kakšen je po mnenju učitelja namen domačih nalog pri pouku geografije?

2.2. Postopki zbiranja, obdelave in predstavitve podatkov.

Anketne liste so udeleženci reševali pri pouku v mesecu juniju 2013. Učenci so jih rešili med poukom, učiteljica pa izven pouka. Na začetku anketnih listov so bila vprašanja o objektivnih dejstvih (spol, razred, delovna doba, starost, končana stopnja izobrazbe). Sledila so vprašanja o pogostosti, vsebini, oblikah, načinu izvedbe, preverjanju, diferenciaciji, ocenjevanju in pomenu domačih nalog pri pouku geografije. Zanesljivost smo zagotovili z natančnimi navodili in enopomenskimi, specifičnimi vprašanji.

Pridobljeni podatki so bili obdelani s statističnim programom SPSS, verzija 20. Podatke smo tabelarično prikazali in izračunali absolutne (f) ter odstotne (f %) frekvence. Anketni listi z vprašanji odprtega tipa smo kategorizirali, kategorije pa nato rangirali po pogostosti samega pojavljanja (f).

2.3. Raziskovalni vzorec

Raziskava temelji na neslučajnostnem vzorcu učencev osmih razredov, ki so bili vpisani v šolskem letu 2012/2013 na osnovno šolo Petrovče. Učenci devetih razredov v raziskavi niso sodelovali, ker so v času raziskave že zaključevali s poukom. Šesti in osmi razredi so imeli geografijo po fleksibilnem predmetniku, zato z vidika relativne časovne oddaljenosti tudi ni bilo smotno učence spraševati o dogodkih izpred nekaj mesecev, saj ti geografije v času izvedbe raziskave niso imeli. Anketne liste so reševali učenci 8. a (16 učencev) in 8. c (15 učencev) razreda, 8. b razred v raziskavo ni bil vključen, ker je pouk geografije potekal po fleksibilnem predmetniku in so že, kot šestošolci in devetošolci, zaključili svoje delo. Anketni list o domačih nalogah, ki so jih imeli učenci 8. a in 8. c razreda v aprilu in maju 2013,

je rešila učiteljica geografije, ki je poučevala osme razrede. Šesti razred in sedmi razred je poučevala druga učiteljica geografije.

Preglednica 1: Število (f) in strukturni odstotek učiteljev geografije glede na spol in delovno dobo.

Spol	Moški		Ženski		Skupaj	
Delovna doba	f	f %	f	f %	f	f %
Manj kot 10 let	0	0,0	2	66,7	2	66,7
Več kot 30 let	0	0,0	1	33,3	1	33,3
Skupaj	0	0,0	3	100,0	3	100,0

Vir: Dobnik, Anketni vprašalnik vezan na mnenje učiteljev geografije o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

Preglednica 2: Število (f) in strukturni odstotek (f %) učencev, ki so reševali zbirne liste, glede na razred.

Razred	f	f %
8. a	16	51,6
8. c	15	48,4
Skupaj	31	100,0

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učence o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

2.4. Rezultati in interpretacija

Rezultati so predstavljeni po zaporedju vprašanj na anketnem listu za vsak razred posebej.

1. Kako pogosto učenci dobijo domačo nalogo pri pouku geografije?

Učenci 8. a razreda so imeli v mesecih aprilu in maju 2013 skupno 20 ur geografije (trikrat tedensko). Poleg tega je bila v mesecu aprilu izvedena šola v naravi. V Preglednico 3 smo jo zabeležili po dnevih, ko bi učenci sicer imeli geografijo. V maju je bila izvedena ekskurzija. Skupno bi tako učenci lahko imeli največ 24 domačih nalog pri predmetu geografija.

Anketirani učenci 8.a razreda so odgovorili, da so imeli domačo nalogo pri pouku geografije 18-krat. Enkrat je 8 učencev odgovorilo, da so imeli domačo nalogo in 8 učencev, da niso imeli domače naloge. Vsi anketirani učenci so odgovorili, da v šoli v naravi, na ekskurziji in na dan pisnega preizkusa niso imeli geografskih domačih nalog. Učiteljica je odgovore učencev potrdila v primeru šole v naravi in pisnega preizkusa.

Razlika se je pojavila pri ekskurziji, kjer so učenci imeli geografsko domačo nalogo. Pri temi Avstralija in Oceanija – podnebje in rastlinstvo, kjer je bilo enako število učencev, ki so odgovorili, da je bila domača naloga in enako število tistih, ki so odgovorili, da je ni bilo, je učiteljica odgovorila, da ni bilo domače naloge. Domačo nalogo pri geografiji so učenci imeli 19-krat.

Preglednica 3: Učenci 8. a razreda in pogostost domačih nalog pri pouku geografije v mesecu aprilu in maju.

Datum (april 2013) – ure geografije	Tema učne ure	Učenci - domača naloga da/ ne	Učiteljica- domača naloga da/ne
Tor	Podnebje in rastlinstvo Severne Amerike	da = 12 ne = 4	da
Čet	Ponavljjanje	da = 13 ne = 3	da
Pet	Pisni preizkus	da = 0 ne = 16	ne
Tor	Poprava pisnega preizkusa	da = 15 ne = 1	da
Čet	Tornadi in hurikani	da = 14 ne = 2	da
Pet	Prebivalstvo	da = 13 ne = 3	da
Tor	Gospodarstvo	da = 11 ne = 5	da
Čet	ZDA	da = 12 ne = 4	da
Pet	Kanada	da = 10 ne = 6	da
Tor	Šola v naravi	da = 0 ne = 16	ne
Čet	Šola v naravi	da = 0 ne = 16	ne
Pet	Šola v naravi	da = 0 ne = 16	ne
Tor	Ekskurzija	da = 0 ne = 16	da
Čet	Lega in delitev Južne Amerike	da = 9 ne = 7	da
Pet	Površje Južne Amerike	da = 13 ne = 3	da
Tor	Podnebje in rastlinstvo Južne Amerike	da = 11 ne = 5	da
Čet	Krčenje tropskega deževnega gozda	da = 14 ne = 2	da
Pet	Prebivalstvo Južne Amerike	da = 9 ne = 7	da
Tor	Gospodarstvo Južne Amerike	da = 10 ne = 6	da
Čet	Ponavljjanje in utrjevanje	da = 12 ne = 4	da
Pet	Avstralija in Oceanija - lega	da = 13 ne = 3	da
Tor	A in O - površje	da = 10 ne = 6	da
Čet	A in O - podnebje in rastlinstvo	da = 8 ne = 8	ne
Pet	Preverjanje znanja Amerika	da = 10 ne = 6	da

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učence in učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

Učenci 8. c razreda so imeli v mesecih aprilu in maju 2013 skupno 20 ur geografije (trikrat tedensko). Poleg tega je bila tako kot v 8. a razredu v mesecu aprilu izvedena šola v naravi. V Preglednico 4 smo jo zabeležili po dnevih, ko bi učenci sicer imeli geografijo. V maju je bila izvedena ekskurzija. Skupno bi tako učenci lahko imeli največ 24 domačih nalog pri predmetu geografija.

Preglednica 4: Učenci 8. c razreda in pogostost domačih nalog pri pouku geografije v mesecu aprilu in maju.

Datum (april 2013) – ure geografije	Tema učne ure	Učenci - domača naloga da/ne	Učiteljica- domača naloga da/ne
sre	Ponavljjanje	da = 13 ne = 2	da
pet	Pisni preizkus	da = 0 ne = 15	ne
pon	Analiza pisnega preizkusa	da = 13 ne = 2	da
sre	Prebivalstvo	da = 10 ne = 5	da
pet	Gospodarstvo	da = 12 ne = 3	da
pon	ZDA	da = 13 ne = 2	da
sre	Kanada	da = 13 ne = 2	da
pet	Srednja Amerika	da = 12 ne = 3	da
pon	Šola v naravi	da = 0 ne = 15	ne
sre	Šola v naravi	da = 0 ne = 15	ne
pet	Šola v naravi	da = 0 ne = 15	ne
pon	Lega in delitev Južne Amerike	da = 10 ne = 5	da
tor	Ekскурzija	da = 1 ne = 14	da
sre	Površje Južne Amerike	da = 9 ne = 6	da
pet	Podnebje in rastlinstvo Južne Amerike	da = 6 ne = 9	ne
pon	Krčenje tropskega deževnega gozda	da = 11 ne = 4	da
sre	Prebivalstvo Južne Amerike	da = 10 ne = 5	da
pet	Gospodarstvo Južne Amerike	da = 9 ne = 6	da
pon	Ponavljjanje in utrjevanje	da = 12 ne = 3	da
Sre	Avstralija in Oceanija - lega	da = 9 ne = 6	da
pet	A in O - površje	da = 10 ne = 5	da
pon	A in O - podnebje in rastlinstvo	da = 9 ne = 6	da
sre	A in O - prebivalstvo	da = 13 ne = 2	da
pet	Preverjanje znanja Amerika	da = 12 ne = 3	da

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učence in učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

Anketirani učenci 8. c razreda so odgovorili, da so imeli domačo nalogo pri pouku geografije 18 x. V šoli v naravi niso imeli geografske domače naloge, prav tako ne na ekskurziji in na dan pisnega preizkusa znanja ter pri obravnavi Podnebja in rastlinstva Južne Amerike. En učenec je odgovoril, da je na ekskurziji imel domačo nalogo in to je bil po potrditvi učiteljice pravičen odgovor. Učiteljica je potrdila ostale odgovore učencev. Izkazalo se je, da so učenci imeli 19 x domačo nalogo pri pouku geografije.

2. Kakšna je domača naloga, ki jo dobijo učenci pri pouku geografije?

Na osnovi odgovorov anketirane učiteljice smo ugotovili, da so imeli učenci najpogosteje za domačo nalogo pri pouku geografije reševanje nalog iz delovnega zvezka in reševanje delovnih listov. Štirikrat so imeli za domačo nalogo izpolnjevanje nemih kart, dvakrat izpis podatkov iz učbenika, enkrat dokončanje poprave in enkrat izdelavo miselnega vzorca. Anketirani učenci so učiteljčine odgovore v večini potrdili. Do razhajanja je prišlo pri temi Prebivalstvo, kjer je sedem učencev odgovorilo, da so dobili za domačo nalogo reševanje vaj iz delovnega zvezka, dva sta odgovorila, da je bilo za domačo nalogo reševanje delovnih listov, štirje pa se niso spomnili, kaj je bilo za domačo nalogo. Učiteljica je odgovorila, da so imeli pri temi Prebivalstvo za domačo nalogo reševanje nalog iz delovnega zvezka in reševanje delovnega lista. Pri temi ZDA je večina (7) učencev

odgovorila, da so imeli za domačo nalogo izpis podatkov iz učbenika. To po mnenju učiteljice ni bilo res, saj so imeli za domačo nalogo izpolnjevanje neme karte.

Preglednica 5: Število učencev 8. a razreda (f) in opis domačih nalog.

Tema učne ure	Učenci (f) - opis domače naloge (najpogostejši odgovori)							Učiteljica- opis domače naloge
	DZ	DL	NK	P	U	MV	N	
Podnebje in rastlinstvo Severne Amerike	9	2	0	0	0	0	1	DZ
Ponavljjanje	2	5	0	0	2	0	4	DL
Poprava pisnega preizkusa	1	0	0	13	0	0	1	P
Tornadi in hurikani	2	0	0	0	12	0	0	U
Prebivalstvo	7	2	0	0	0	0	4	DZ, DL
Gospodarstvo	3	1	0	0	7	0	0	U
ZDA	3	1	0	0	7	0	1	NK
Kanada	4	0	0	0	3	0	3	DZ
Ekskurzija	/	/	/	/	/	/	/	DL
Lega in delitev Južne Amerike	4	0	4	0	0	0	1	NK
Površje Južne Amerike	5	0	4	0	2	0	2	DZ
Podnebje in rastlinstvo Južne Amerike	10	0	0	0	0	0	1	DZ
Krčenje tropskega deževnega gozda	6	0	0	0	7	0	0	MV
Prebivalstvo Južne Amerike	2	7	0	0	0	0	0	DL
Gospodarstvo Južne Amerike	8	0	0	0	2	0	0	DZ
Ponavljjanje in utrjevanje	0	11	0	0	1	0	0	DL
Avstralija in Oceanija - lega	3	0	8	0	0	1	1	NK
A in O - površje	4	0	5	0	0	0	1	NK
Preverjanje znanja Amerika	0	10	0	0	0	0	0	DL

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učence in učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

*Opomba: v tabeli pri opisu domačih nalog niso navedeni tisti učenci, ki so odgovorili, da domače naloge pri pouku geografije niso imeli. Razlaga kratic vseh preglednicah v nadaljevanju enaka enko kot v Preglednici 5: Število učencev 8. a razreda (f) in opis domačih nalog.

Razlaga kratic:

DZ – reševanje nalog v delovnem zvezku

DL – reševanje delovnega lista

NK – izpolnjevanje nemih kart

N – učenec se ne spomni, kaj je bilo za domačo nalogo

MV – delanje miselnega vzorca

U – izpis podatkov iz učbenika

P – dokončanje poprave

Pri ekskurziji noben učenec ni zapisal, da so imeli geografsko domačo nalogo, učiteljica je zapisala, da so imeli za nalogo reševanje delovnega lista. Pri temi Lega in delitev Južne Amerike so štirje učenci odgovorili, da so imeli za nalogo reševanje delovnega zvezka, prav tako štirje so odgovorili, da so imeli za nalogo izpolnjevanje neme karte, takšno je bilo tudi mnenje učiteljice. Za temo Krčenje tropskega deževnega gozda je šest učencev odgovorilo, da so imeli za nalogo reševanje delovnega zvezka, sedem učencev pa, da so morali izpisati podatke iz učbenika. Učiteljica je odgovorila, da so morali učenci narediti miselni vzorec. Sklepamo lahko, da so učenci z izpisom iz učbenika imeli v mislih izpis v obliki miselnega vzorca.

Iz odgovorov anketirane učiteljice smo ugotovili, da so imeli učenci pri pouku geografije šestkrat za domačo nalogo izpolnjevanje nemih kart, petkrat so imeli reševanje nalog iz delovnega zvezka, štirikrat reševanje delovnih listov ter po enkrat dokončanje poprave, izdelavo miselnega vzorca in odgovarjanje na vprašanja v učbeniku. Učenci so v večini potrdili učiteljčine odgovore. Le pri temi Kanada jih je šest odgovorilo, da so imeli za nalogo reševanje delovnega zvezka. Prav tako jih je

šest odgovorilo, da so imeli za nalogo izpolnjevanje neme karte, eden je odgovoril, da so imeli za nalogo izpis podatkov iz učbenika. Učiteljica je odgovorila, da so imeli za nalogo izpolnjevanje neme karte. Pri ekskurziji je le en učenec odgovoril, da so imeli geografsko domačo nalogo, in sicer reševanje delovnega lista, kar je navedla tudi učiteljica.

Preglednica 6: Število učencev 8. c razreda (f) in opis domačih nalog.

Tema učne ure	Učenci - opis domače naloge (najpogostejši odgovori)								Učiteljica - opis domače naloge
	DZ	DL	NK	P	U	MV	N	VP	
Ponavljjanje	2	9	0	0	1	0	1	0	DL
Analiza pisnega preizkusa	1	0	0	10	0	0	2	0	P
Prebivalstvo	7	1	0	0	1	0	1	0	DZ
Gospodarstvo	8	2	0	0	0	0	2	0	DZ
ZDA	4	0	7	0	2	0	0	0	NK
Kanada	6	0	6	0	1	0	0	0	NK
Srednja Amerika	3	3	0	0	0	0	1	5	VP
Lega in delitev Južne Amerike	3	1	6	0	0	0	0	0	NK
Ekskurzija	0	1	0	0	0	0	0	0	DL
Površje Južne Amerike	3	0	6	0	0	0	0	0	NK
Krčenje tropskega deževnega gozda	4	1	0	0	0	5	1	0	MV
Prebivalstvo Južne Amerike	2	6	0	0	2	0	0	0	DL
Gospodarstvo Južne Amerike	8	1	0	0	0	0	0	0	DZ
Ponavljjanje in utrjevanje	0	10	0	0	0	0	2	0	DL
Avstralija in Oceanija - lega	3	0	5	0	0	0	1	0	NK
A in O - podnebje in rastlinstvo	8	0	0	0	1	0	0	0	DZ
A in O - prebivalstvo	13	0	0	0	0	0	0	0	DZ
Preverjanje znanja Amerika	12	0	0	0	0	0	0	0	DL

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učence in učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

*Opomba: v tabeli pri opisu domačih nalog niso navedeni tisti učenci, ki so odgovorili, da domače naloge pri pouku geografije niso imeli.

3. Katera učna gradiva učenci uporabljajo pri reševanju domačih nalog pri pouku geografije?

Vsi anketirani učenci so navedli, da so domače naloge pri pouku geografije reševali s pomočjo naslednjih učnih gradiv: učbenik, zvezek, delovni zvezek, atlas, ročni zemljevid; svetovni splet (učna gradiva so zapisana po pogostosti uporabe, od najpogostejše uporabljenega do najmanjkrat uporabljenega gradiva).

Anketirana učiteljica je zapisala, da je domače naloge pri pouku geografije sestavljala s pomočjo naslednjih učnih gradiv: učbenika, delovnega zvezka in atlasa. Pri posamezni domači nalogi si je pomagala s kombinacijo več učnih gradiv hkrati. Ugotovimo lahko, da je učiteljica geografije predvidela samo tri učna gradiva, kar je enkrat manj, kot so jih zaznali (oz. jih uporabili) učenci.

4. Kakšne so učne metode, ki jih uporablja učitelj pri domačih nalogah pri pouku geografije?

Učiteljica, ki smo jo anketirali, je v večini primerov odgovorila, da je bila pri geografskih domačih nalogah uporabljena metoda dela s pisnimi viri. Pod njo je uvrstila delo z učbenikom, delovnim zvezkom in učnimi listi. 8. a razred je imel 15 domačih nalog z metodo dela s pisnimi viri in 3 domače naloge z grafično metodo (risanja). 8. c razred je imel 12 domačih nalog z uporabljenno metodo dela s pisnimi viri in 6 nalog z grafično metodo (risanja).

Preglednica 7: Mnenje učiteljice o učnih metodah domačih nalog pri pouku geografije v 8. a in 8. c razredu.

8. a			8. c		
Tema učne ure	Opis naloge	Učna metoda	Tema učne ure	Opis naloge	Učna metoda
Podnebje, rastlinstvo S. Amerike	DZ	metoda dela s pisnimi viri	Ponavljjanje	DL	metoda dela s pisnimi viri
Ponavljjanje	DL	metoda dela s pisnimi viri	Analiza pisnega preizkusa	P	metoda dela s pisnimi viri
Analiza pisnega preizkusa	P	metoda dela s pisnimi viri	Prebivalstvo	DZ	metoda dela s pisnimi viri
Tornadi in hurikani	U	metoda dela s pisnimi viri	Gospodarstvo	DZ	metoda dela s pisnimi viri
Prebivalstvo	DZ, DL	metoda dela s pisnimi viri	ZDA	NK	grafična metoda (risanja)
Gospodarstvo	U	metoda dela s pisnimi viri	Kanada	NK	grafična metoda (risanja)
ZDA	NK	grafična metoda (risanja)	Srednja Amerika	VP	grafična metoda (risanja)
Kanada	DZ	metoda dela s pisnimi viri	Lega in delitev Južne Amerike	NK	grafična metoda (risanja)
Ekskurzija	DL	metoda dela s pisnimi viri	Ekskurzija	DL	metoda dela s pisnimi viri
Lega in delitev Južne Amerike	NK	metoda dela s pisnimi viri	Površje Južne Amerike	NK	grafična metoda (risanja)
Površje JA	DZ	metoda dela s pisnimi viri	Krčenje TDG	MV	metoda dela s pisnimi viri
Podnebje in rastlinstvo JA	DZ	metoda dela s pisnimi viri	Prebivalstvo JA	DL	metoda dela s pisnimi viri
Krčenje TDG	MV	metoda dela s pisnimi viri	Gospodarstvo JA	DZ	metoda dela s pisnimi viri
Prebivalstvo JA	DL	metoda dela s pisnimi viri	Ponavljjanje, utrjevanje	DL	metoda dela s pisnimi viri
Gospodarstvo Južne Amerike	DZ	metoda dela s pisnimi viri	Avstralija in Oceanija - lega	NK	metoda dela s pisnimi viri
Ponavljjanje in utrjevanje	DL	metoda dela s pisnimi viri	A in O - površje	NK	grafična metoda (risanja)
Avstralija in Oceanija - lega	NK	grafična metoda (risanja)	A in O - podnebje in rastlinstvo	DZ	metoda dela s pisnimi viri
A in O - površje	NK	grafična metoda (risanja)	A in O - prebivalstvo	DZ	metoda dela s pisnimi viri
Preverjanje znanja Amerika	DL	metoda dela s pisnimi viri	Preverjanje znanja Amerika	DL	metoda dela s pisnimi viri

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

5. Kakšen je po mnenju učitelja namen domačih nalog pri pouku geografije?

Preglednica 8: Mnenje učiteljice o namenu domačih nalog pri pouku geografije v 8. a in 8. c razredu.

8. a			8. c		
Tema učne ure	Opis naloge	Namen naloge	Tema učne ure	Opis naloge	Namen naloge
Podnebje, rastlinstvo S. Amerike	DZ	ponovitev snovi	Ponavljjanje	DL	ponovitev snovi
Ponavljjanje	DL	ponovitev snovi	Analiza pisnega preizkusa	P	ponovitev snovi
Analiza pisnega preizkusa	P	ponovitev snovi	Prebivalstvo	DZ	ponovitev snovi
Tornadi in hurikani	U	oblikovanje povzetkov	Gospodarstvo	DZ	ponovitev snovi
Prebivalstvo	DZ, DL	ponovitev snovi	ZDA	NK	ponovitev snovi
Gospodarstvo	U	oblikovanje povzetkov	Kanada	NK	ponovitev snovi
ZDA	NK	orientacija na zemljevidu	Srednja Amerika	VP	orientacija na zemljevidu
Kanada	DZ	ponovitev snovi	Lega in delitev Južne Amerike	NK	orientacija na zemljevidu
Ekskurzija	DL	ponovitev snovi	Ekskurzija	DL	ponovitev snovi
Lega in delitev Južne Amerike	NK	ponovitev snovi	Površje Južne Amerike	NK	orientacija na zemljevidu
Površje JA	DZ	ponovitev snovi	Krčenje TDG	MV	ponovitev snovi
Podnebje in rastlinstvo JA	DZ	ponovitev snovi	Prebivalstvo JA	DL	ponovitev snovi
Krčenje TDG	MV	ponovitev snovi	Gospodarstvo JA	DZ	ponovitev snovi
Prebivalstvo JA	DL	ponovitev snovi	Ponavljjanje, utrjevanje	DL	ponovitev snovi
Gospodarstvo Južne Amerike	DZ	ponovitev snovi	Avstralija in Oceanija - lega	NK	ponovitev snovi
Ponavljjanje in utrjevanje	DL	ponovitev snovi	A in O - površje	NK	ponovitev snovi
Avstralija in Oceanija - lega	NK	orientacija na zemljevidu	A in O - podnebje in rastlinstvo	DZ	ponovitev snovi
A in O - površje	NK	ponovitev snovi	A in O - prebivalstvo	DZ	ponovitev snovi
Preverjanje znanja Amerika	DL	ponovitev snovi	Preverjanje znanja Amerika	DL	ponovitev snovi

Vir: Dobnik, Zbirni listi za učiteljico o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče, 2013.

Anketirana učiteljica je v večini primerov, ne glede na temo učne ure in dejansko domačo nalogo, odgovorila, da je bil namen domačih nalog pri pouku geografije ponovitev snovi. V 8. a razredu so učenci štirinajstkrat imeli domačo nalogo z namenom ponovitve snovi, dvakrat nalogo z namenom oblikovanja povzetkov in dvakrat nalogo z namenom orientacije na zemljevidu. Učenci 8. c razreda so imeli petnajstkrat domačo nalogo z namenom ponovitve snovi in trikrat nalog z namenom orientacije na zemljevidu. Vendar pa se tudi tu potrdi že ugotovljeno, da je potrebno navodilo za domače delo podati ne samo v ustni ampak tudi v pisni obliki in tako preprečiti raznolikost razumevanja le-tega pri učencih in seveda tudi odstopanja od učiteljevih pričakovanj.

3. Zaključek

V slovenskem učnem načrtu za geografijo v osnovnih šolah (ZRSŠ 2008) domače delo učencev ni neposredno navedeno v didaktičnih priporočilih za izvedbo pouka, kot tudi ne v zapisu učnih ciljev. Učiteljevi strokovni avtonomiji je torej prepuščeno, da z vidika namena in ciljev pouka geografije kot poznavanja pogojev dela in seveda najpomembneje, raznolikih zmožnosti in potreb njegovih učencev, učno delo organizira tako, da bodo le-ti ob zaključku izobraževanja tudi doseženi. Sama opredelitev namena domačih nalog se v zadnjih štiridesetih letih v slovenskem šolskem prostoru ni bistveno spremenila, kot tudi ne osnovni vzgojno – izobraževalni namen. Se pa novejša opredelitev pomena in namena domačega dela, ob že uveljavljenih, z zadnjo prenovo učnega načrta za geografijo v letu 2008, širijo tudi na področje prenosa znanj in veščin tako med šolskimi predmeti, kot povezovanje formalnega in neformalnega učenja.

Raziskava o domačih nalogah pri pouku geografije na Osnovni šoli Petrovče je pokazala, da anketirani učenci 8. a in 8. c razreda pogosto dobijo domače naloge, saj so le-te imeli 19-krat pri 24 urah opazovanega pouka. Glede na namen domačih nalog so izrazito prevladovale vaje ponavljanja in utrjevanja vsebinskega znanja. Manjkajo področja grajenja sistematizacije znanja in prenosa znanja. Pri tem velja opozoriti na določena odstopanja v razumevanju namena domačih nalog med učenci in učiteljico. Slednja je bila mnenja, da je bil namen nalog bistveno bolj raznolik (tudi priprava na nove učne naloge in razširitev znanja) kot so to sprejemali njeni učenci. Ob številčni prevladi tovrstnih domačih nalog je namen vaje lahko tudi vprašljiv zlasti, če je to prevladujoč način domačega dela in postane tako lahko za učence ne motivirajoč. Sposobnejši učenci vajo hitro usvojijo in v nadaljevanju naloge rešujejo rutinsko, predvsem zato, da nalogo opravijo. Pri slabših učencih se zgodi, da naloge ne razumejo in zato ali predčasno obupajo ali pa nalogo prepišejo od drugega. To še ne pomeni, da te vrste domačih nalog niso pomembne, zelo so dragocene, če so pravilno izbrane glede na sposobnosti posameznega učenca in njegov napredek in, če učenec dobi ustrezno povratno informacijo. Žal večje stopnje individualiziranosti in diferenciranosti v zadanih nalogah v opazovanem primeru ni bilo, čeprav bi po našem mnenju prav v okviru šole v naravi in interdisciplinarne ekskurzije bile za to velike možnosti. Sicer pa so se prav pri teh dveh oblikah izvedbe učnega dela najbolj razlikovali odgovori anketiranih učencev in učiteljice ali je bilo domače delo predvideno ali ne. Sklepamo lahko, da je bila komunikacija med učiteljico in učenci ustna in premalo jasno opredeljena, da bi učenci (z izjemo enega) zaznali kot njihovo nalogo.

Glede na tehniko izvedbe domačih nalog so v opazovanem primeru najpogosteje reševali naloge iz delovnega zvezka, delovnih listov in nemih kart. Pri reševanju so si učenci najpogosteje pomagali z učbenikom, nato z zvezkom, delovnim zvezkom, atlasom, ročnim zemljevidom, računalnikom in dostopom na svetovni splet. Ugotovimo lahko, da je učiteljica geografije sicer predvidela manj raznolikih učnih virov (tri različne vrste), kot so jih dejansko uporabljali učenci, kar je z vidika aktivnosti učencev razveseljivo, saj so poznali in imeli širše možnosti, kot je bilo predvideno (npr. uporaba računalnika in dostop do svetovnega spleta). Prav tako pa lahko ugotovimo, da gre v vseh primerih samo za pisne vire oz. kartografske vire, niti enkrat ni bilo predvideno domače delo, pri katerem bi učenci uporabili izkustvene metode učnega dela in učne pripomočke, ki presegajo pisne oziroma kartografske vire. Vse domače naloge anketiranih učencev so bile določene glede na vsebino in način reševanja in enotne za vse učence. Da bi kvalitetneje lahko zajeli

raznolike možnosti samostojnega domačega dela in predvsem spodbujali individualizirano učenje učenja, bi v opazovanem primeru bila potrebna večja usmerjenost v bolj raznolike učne oblike (individualne, parne, skupinske), vpeljevanje možnosti učenčeve izbire (ko vsebino in način reševanja izbere učenec sam) ter tako večje upoštevanje učenčeve individualnosti (diferenciacija po obsegu in količini, težavnostni stopnji in postopku dela).

Ugotovitev predstavljene raziskave o pomenu domačih nalog pri pouku geografije na primeru Osnovne šole Petrovče ne moremo posplošiti na celotno področje pouka geografije v Sloveniji, nam pa lahko pomagajo pri oblikovanju nadaljnjih strategij načrtovanja strokovnega spopolnjevanja učiteljev kot tudi izpopolnjevanja didaktičnih navodil za izvedbo učnega načrta za pouk geografije, ki bo temu področju učnega dela v prihodnje moral nameniti več pozornosti. Domače naloge ostajajo izziv kvalitetnejšemu delu na področju načrtnega učenja učenja.

Literatura

- Brinovec, S. 2004: Kako poučevati geografijo. Zavod republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana.
- Čagran, B. 2007: Proces spreminjanja prakse domačih nalog v smeri njihove učinkovitost. V: Bukovec, J. (Ur.): Domača naloga – izziv ali obveza, str. 10-15. Supra. Ljubljana.
- Čerpnjak, A. M. 2007: Osmislitev domačega dela z vidika učencev, učiteljev in staršev. V: Bukovec, J. (Ur.): Domača naloga – izziv ali obveza, str. 34-36. Supra. Ljubljana.
- Dobnik, T. 2014: Domače naloge pri pouku geografije na primeru Osnovne šole Petrovče : magistrsko delo. Oddelek za geografijo Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru. Maribor.
- Kolnik, K. 2008: Razvoj geografskih kurikulumov in izobraževalni potencial geografije na začetku 21. stoletja. Dela 29, 77-87. Oddelek za geografijo. Filozofska fakulteta. Univerza v Ljubljani. Ljubljana.
- Kolnik, K. 2010: Šolska geografija v luči vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Dela 34, 201-210. Oddelek za geografijo. Filozofska fakulteta. Univerza v Ljubljani. Ljubljana.
- Kolnik, K., Otič, M., Cunder, K., Oršič, T., Lilek, D. (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- La Conte, R. T. 1981: Homework as a Learning Experience. What Research Says to the Teacher. National Education Association. Washington. D. C.
- Novak, H. 1979: Dajanje domačih nalog pri pouku. Sodobna pedagogika, 31, št. 7-8, str. 301-308. Ljubljana.
- Poljak, V. 1974: Didaktika. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- Strmčnik, F. 2001: Didaktika - osrednje teoretične teme. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. Univerza v Ljubljani. Ljubljana.
- Šček Prebil, T. 2010: Z domačim delom do boljšega znanja. Iskanja: vzgoja prevzgoja 28, št. 37/38, 174-181.
- Vahčič Mlakar, N. 2007: Nujnost domačih nalog v 5. razredu. V: Bukovec, J. (Ur.): Domača naloga – izziv ali obveza, str. 53-55. Supra. Ljubljana.
- Medmrežje 1:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Geografija_obvezni.pdf. (15. 11. 2014).

GEOGRAPHY HOMEWORKS – DIDACTIC CHALLENGES OR JUST LEARNING OBLIGATIONS?

Summary

In Slovene curriculum for geography in primary schools (ZRSŠ, in 2008), pupils homework isn't listed directly in didactic references for its realisation. We also don't find homework recorded among educational goals. Thus is left to the teacher's professional autonomy, that they act like they think it is best from point of view of learning intention and learning goals of their class, pupils. They should organise teaching in way that their pupils will achieve educational goals. Alone the definition of intention of pupils homework didn't change elementary in the Slovene school practice within last fourteen years. The same applies to the upbringing and educational intention.

Newer definition of meaning and intention of pupils homework are being spread with the last renovation of curriculum for geography in 2008. They are spreading on the areas of transfers of knowledge's and skills as well as among school objects, as connecting of formal and unofficial learning.

Research on homework at class of geography on The Primary school Petrovče indicated, that interviewed pupils of 8th A class and 8th C class often get homework. They got homework nineteen times at 24 hours of observed lectures (2 months). Based on the intent of the homework the prevailing homework was repeating and retrenchment of content.

Systematization of knowledge and transfer of knowledge and skills are missing. We must stress certain discrepancies within understanding of intention of homework between interviewed pupils and a teacher. The teacher thought, that intention of homework had been more diverse (also preparing on new learning tasks and extension of knowledge) as this was realised by pupils.

The sense of homework can be also questionable next to numerical dominance of homework with repeating and retrenchment of knowledge. This is valid especially when this is the dominant manner of homework and it can become for pupils dis-motivating. More capable pupils assimilate tasks quickly and they are delivering tasks routinely, therefore they are doing the homework because they have to. By weaker students it happens that they often resign or copy exercise from others as a result of not understanding the homework or specific exercise. This doesn't mean yet, that these kinds of homework aren't important. They are valuable, however only, if they are planned and chosen considering the abilities of an individual pupil and his progress and if the pupil gets suitable feedback. Unfortunately larger rate of individualization and differentiation in homework wasn't observed in these classes. In our opinion diverse possibilities would be within the frame of outdoor learning and an interdisciplinary excursions. Answers of interviewed pupils and the teacher differentiated the most right at these two shapes of the realisation of learning: was homework planned or not.

Based on the learning tools used in the observed cases the most often used tools of homework were workbooks, worksheets and blank charts (maps). By solving them the pupils most often used the textbook than the notebook, workbook, atlas, manual map, computer and access to the World Wide Web as the solution. The geography teacher foresaw fewer diverse didactic sources (three different

kinds), as pupils were using them actually. Nevertheless it is welcome, that pupils know and have wider possibilities, as it was foreseen (e. g. use of a computer and access to a world web). We can find out as well, that they had used only written sources and cartographic sources in all cases. In homework it wasn't foreseen not even once that pupils would use empirical didactic procedures (as learning by doing).

All homework of interviewed pupils were chosen according to content and way of solving and the same for all pupils. The geography teacher should scoop diverse possibilities of independent homework and above all she should encourage learning of learning in observed classes. Students should work in more diverse didactic forms (of individual, tandem, group), they should be introduced to more possibilities of choice of different tasks and method of solving exercises, also didactic differentiation after extent and rate should be included, as well as larger spread of difficulty level and learning methods.

Findings of introduced research about meaning of homework at geography classes on case of Primary school Petrovče, can't be generalised on to all Slovenian school geography classes. But it can help us with formation of future strategies of planning of teachers improving seminars and to rethink about didactic instructions for today's geography curriculum. We will devote more thought to this field of didactic part in the future. We think that homework is still a challenge to more quality planned learning.

